

ÚVOD: VÝVOJ OBYVATELSTVA V ROCE 2008

Populační vývoj v roce 2008 přinesl další významné zvýšení počtu živě narozených dětí (119,6 tis.) i úrovně plodnosti (1,50). V kombinaci s nepatrným růstem počtu zemřelých osob (104,9 tis.) se podstatně zvýšil přirozený přírůstek obyvatelstva (14,6 tis.). Počet rozvodů (31,3 tis.) stagnoval a potratů (41,4 tis.) vzrostl jen mírně. Po vyšším počtu sňatků uzavřeném v roce 2007 počet nově vzniklých manželství v roce 2008 opět klesl na hodnotu běžnou v předcházejících letech (52,5 tis.). Statistika zahraniční migrace evidovala méně vystěhovalých i přistěhovalých s výsledným saldem na úrovni 71,8 tisíce osob. Celkově se populace České republiky v roce 2008 rozrostla o 86,4 tisíce obyvatel.

Podle výsledků statistické bilance činil počet obyvatel České republiky k 31. prosinci 2008 celkem 10 467 542. Během roku 2008 se počet obyvatel zvýšil o 86,4 tisíce, přičemž opět většinu přírůstku tvořilo kladné saldo zahraniční migrace na úrovni 71,8 tisíce. Vzrostla však váha přírůstku přirozeného, když počet živě narozených dětí převyšoval počet zemřelých o 14 622, nejvíce od počátku 80. let 20. století.

Tab. A Pohyb obyvatelstva, 1991-2008

Ukazatel	1991	2001	2004	2005	2006	2007	2008
Absolutní počty							
Živě narození	129 354	90 715	97 664	102 211	105 831	114 632	119 570
Zemřelí	124 290	107 755	107 177	107 938	104 441	104 636	104 948
z toho do 1 roku věku	1 343	360	366	347	352	360	338
Sňatky	71 973	52 374	51 447	51 829	52 860	57 157	52 457
Rozvody	29 366	31 586	33 060	31 288	31 415	31 129	31 300
Potraty	120 050	45 057	41 324	40 023	39 959	40 917	41 446
z toho interrupce *	106 042	32 528	27 574	26 453	25 352	25 414	25 760
Přistěhovalí	14 096	12 918	53 453	60 294	68 183	104 445	77 817
Vystěhovalí	11 220	21 469	34 818	24 065	33 463	20 500	6 027
Přirozený přírůstek	5 064	-17 040	-9 513	-5 727	1 390	9 996	14 622
Přírůstek stěhováním	2 876	-8 551	18 635	36 229	34 720	83 945	71 790
Celkový přírůstek	7 940	-25 591	9 122	30 502	36 110	93 941	86 412
Střední stav obyvatelstva (v tis.)	10 308,7	10 224,2	10 206,9	10 234,1	10 266,6	10 322,7	10 429,7
Na 1 000 obyvatel							
Živě narození	12,5	8,9	9,6	10,0	10,3	11,1	11,5
Zemřelí	12,1	10,5	10,5	10,5	10,2	10,1	10,1
Sňatky	7,0	5,1	5,0	5,1	5,1	5,5	5,0
Rozvody	2,8	3,1	3,2	3,1	3,1	3,0	3,0
Potraty	11,6	4,4	4,0	3,9	3,9	4,0	4,0
z toho interrupce	10,3	3,2	2,7	2,6	2,5	2,5	2,5
Přistěhovalí	1,4	1,3	5,2	5,9	6,6	10,1	7,5
Vystěhovalí	1,1	2,1	3,4	2,4	3,3	2,0	0,6
Přirozený přírůstek	0,5	-1,7	-0,9	-0,6	0,1	1,0	1,4
Přírůstek stěhováním	0,3	-0,8	1,8	3,5	3,4	8,1	6,9
Celkový přírůstek	0,8	-2,5	0,9	3,0	3,5	9,1	8,3

* v roce 1991 zahrnovaly interrupce také mimoděložní těhotenství

I přes zvýšenou porodnost pokračoval v roce 2008 proces stárnutí české populace. Podíl dětské složky obyvatelstva se snížil na 14,1 %, zastoupení složky seniorské se zvýšilo na 14,9 %. Index stáří tak ke konci roku udával na 100 osob ve věku 0-14 let 105 osob starších 65 let. Průměrný věk obyvatele České republiky se zvýšil o 0,2 na 40,5 let celkem (38,9 let pro muže a 42,0 let pro ženy).

V roce 2008 bylo evidováno 52 457 sňatků, o 4,7 tisíce méně v roce 2007, avšak srovnatelně s počty z let předcházejících. Rozložení sňatků do jednotlivých měsíců roku bylo velmi nerovnoměrné. Nejvíce nových manželství bylo uzavřeno v měsíci srpnu, jehož měsíční počet 11,1 tisíce překonal i hodnotu z července 2007 (10,8 tis.). Úroveň sňatečnosti, měřená ukazateli tabulek sňatečnosti svobodných, se v roce 2008 snížila na historicky nejnižší hladinu: 40,4 % mužů a 33,9 % žen by při současné situaci zůstalo ve věku 50 let svobodnými. Průměrný věk svobodných snoubenců se zvýšil na 31,4 let u mužů a 28,8 let u žen.

Počet schválených návrhů na rozvod činil v roce 2008 celkem 31 300, z nich 65 % iniciovaly ženy. V necelé pětině procházely účastníci rozvodem opakovaně. Rozvedená manželství se v 58,1 % případů

týkala rodin s nezletilými dětmi, kterých bylo celkem 27 034. V dlouhodobém pohledu by při zachování současných intenzit rozvodovosti podle délky trvání manželství skončilo rozvodem 49,6 % nově uzavřených manželství v průměru po 12,3 letech trvání. Nejvyšší rozvodovost byla zaznamenána tři roky po sňatku.

V průběhu roku 2008 se v České republice živě narodilo 119 570 dětí, o 4,9 tisíce více než v roce 2007, meziroční tempo růstu se však zpomalilo. Vzrostl počet dětí ve všech pořadích, nejvíce přibýlo prvorozených, a to zvláště prvních dětí nevdaných žen, resp. žen svobodných. Zastoupení dětí narozených mimo manželství se tak zvýšilo na 36,3 %, u prvorozených až na 46,2 %. Vzrostl také počet živě narozených dětí v ČR, které měly jinou než českou státní příslušnost: v roce 2008 jich bylo 2 666, čímž tvořily 2,2 % úhrnu.

Úroveň plodnosti dosáhla úrovně 1,50 (živě narozeného dítěte na jednu ženu reprodukčního věku); z dlouhodobého pohledu by se populace reprodukovala pouze ze 72 procent (čistá míra reprodukce). Úhrnná plodnost prvního pořadí dosáhla 0,73 (meziroční růst o 0,04), druhého pořadí 0,55 (+0,02). Plodnost třetího a vyššího pořadí se meziročně mírně snížila na 0,21. Živě narozené děti měly matky v průměru 29,3 leté (o 0,2 let starší než v předchozím roce), první děti přesně o dva roky mladší, tedy ve věku 27,3 let. Nejvýrazněji se ve srovnání s rokem 2007 zvýšil průměrný věk matek druhorozených dětí: v roce 2008 činil 30,5 let, o 0,3 let více než v roce předchozím.

Tab. B Základní intenzitní ukazatele demografického vývoje, 1991-2008

Ukazatel	1991	2001	2004	2005	2006	2007	2008
Tabulková prvosňatečnost - muži (%)	84,4	66,0	63,6	62,8	62,9	64,5	59,6
- ženy (%)	91,2	72,5	69,8	69,1	69,7	71,1	66,1
Průměrný věk při 1. sňatku - muži	24,7	29,3	30,5	30,7	31,0	31,2	31,4
- ženy	22,3	26,9	28,0	28,1	28,4	28,6	28,8
Úhrnná rozvodovost (%)	34,8	44,7	49,3	47,3	48,7	48,7	49,6
Průměrná délka manželství při rozvodu	10,1	11,3	11,9	12,2	12,0	12,3	12,3
Úhrnná plodnost	1,86	1,15	1,23	1,28	1,33	1,44	1,50
Průměrný věk matek	24,7	27,5	28,3	28,6	28,9	29,1	29,3
Průměrný věk matek při 1. porodu	22,4	25,3	26,3	26,6	26,9	27,1	27,3
Podíl narozených mimo manželství (%)	9,8	23,5	30,6	31,7	33,3	34,5	36,3
Úhrnná potratovost	1,69	0,60	0,55	0,53	0,53	0,54	0,54
Úhrnná umělá potratovost	1,50	0,44	0,37	0,35	0,34	0,34	0,34
Naděje dožití při narození - muži	68,2	72,1	72,5	72,9	73,4	73,7	74,0
- ženy	75,7	78,4	79,0	79,1	79,7	79,9	80,1
Kojenecká úmrtnost (‰)	10,4	4,0	3,7	3,4	3,3	3,1	2,8

Úroveň potratovosti se v roce 2008 vyrovnala situaci v roce předchozím, setrvala na hodnotě 0,54 potratu na jednu ženu při průměrném věku ženy při potratu 29,9 let. V absolutních číslech se počet potratů meziročně zvýšil o 529 na 41 446, z toho 14 273 bylo potratů samovolných, 25 760 umělých přerušení těhotenství a 1 413 mimoděložních těhotenství. Z hlediska rodinného stavu bylo v roce 2008 (meziročně) více potratů provedeno ženám svobodným. Mezi vdanými ženami, které podstoupily UPT, převažovaly ženy, které již měly dvě živě narozené děti, zatímco svobodné ženy byly většinou bezdětné. Téměř deset procent umělých přerušení těhotenství bylo provedeno ženám s jiným než českým státním občanstvím.

Počet zemřelých dosáhl 104 948, o 312 více než v roce předchozím. Dlouhodobý trend snižování úmrtnosti nebyl přerušen, naděje dožití při narození vzrostla na 74,0 let u mužů a 80,1 let u žen. Snížila se i již tak velmi nízká kojenecká úmrtnost: v roce 2008 zemřelo do 1 roku věku 338 dětí, tj. 2,8 z tisíce živě narozených. Polovinu všech úmrtí zapříčiňují nemoci oběhového systému, z nich zejména ischemická nemoc srdeční. U 27 procent úmrtí byl uveden jako prvotní příčina smrti novotvar, který u mužů nejvíce postihuje průdušky a plíce a u žen prsní tkáň.

Evidence zahraničního stěhování přinesla v roce 2008 výrazné snížení objemu stěhování až na úroveň 83,8 tisíce, nejnižší za posledních šest let. Meziročně se snížil počet přistěhovalých (z 124,9 na 77,8 tis.) a ještě více vystěhovalých, kterých bylo evidováno pouze 6 027, zatímco v období 2001-2007 se počet vystěhování do zahraničí pohyboval v rozmezí 20,5-34,8 tisíce. Tak výrazný posun v úrovni emigrace zřejmě souvisí se změnou datového zdroje, kdy počínaje rokem 2008 ČSÚ přebírá veškeré údaje o stěhování z Informačního systému evidence obyvatel (ISEO), zatímco do roku 2007 dodávala údaje o stěhování cizinců Cizinecká policie ČR. Podle jejích údajů u nás žije nejvíce státních příslušníků Ukrajiny, dále pak Slovenska a Vietnamu. Celkem jich k 31. prosinci 2008 Policie ČR evidovala 438 301, čímž se podíleli na stavu obyvatelstva České republiky 4,2 procenty.

Publikace Vývoj obyvatelstva České republiky v roce 2008 obsahuje kromě tradičních kapitol také část věnovanou Projekci obyvatelstva ČR do roku 2065. Nová projekce obyvatel ČR byla vypracována v Oddělení demografické statistiky v prvním čtvrtletí roku 2009 a zveřejněna v květnu 2009.